

Shifman, L. (2013). Memes in a digital world: Reconciling with a conceptual troublemaker. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 18(3), 362-377.

Taylor, J. (2013). Claiming queer territory in the study of subcultures and popular music. *Sociology Compass*, 7(3), 194-207.

สัมภาษณ์

ส่วนผสมของมิกซ์คนที่ 1. (4 พฤษภาคม 2564), สัมภาษณ์ส่วนตัว.
 ส่วนผสมของมิกซ์คนที่ 2. (4 พฤษภาคม 2564), สัมภาษณ์ส่วนตัว.
 ส่วนผสมของมิกซ์คนที่ 3. (4 พฤษภาคม 2564), สัมภาษณ์ส่วนตัว.
 ส่วนผสมของมิกซ์คนที่ 4. (5 พฤษภาคม 2564), สัมภาษณ์ส่วนตัว.
 ส่วนผสมของมิกซ์คนที่ 5. (5 พฤษภาคม 2564), สัมภาษณ์ส่วนตัว.
 ส่วนผสมของมิกซ์คนที่ 6. (5 พฤษภาคม 2564), สัมภาษณ์ส่วนตัว.

ระดับของการตีตราทางเพศ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศ ในเชียงใหม่

Level of Sexual Stigma Among
Transgender Students in Chiang Mai

กิตติวิทย์ เดชชวานากร*
Kittiwit Dhedchawanagon

รับบทความ 22 มีนาคม 2564

แก้ไขบทความ 4 มิถุนายน 2564

ตอบรับบทความ 19 กรกฎาคม 2564

* นักวิจัย ดร. แผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ตามทิศทางยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ประจำปี 2562 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

Researcher Ph.D. Potential building and development programs for young researchers, according to the strategic direction for research and innovation 2019, the National Research Council of Thailand (NRCT)

Corresponding author e-mail: kittiwit_cmu@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ระดับของการติตตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศในเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสถานการณ์การติตตราทางเพศของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน และทำความเข้าใจถึงลักษณะการเกิดการติตตราทางเพศภาวะในโรงเรียน รวมถึงความท้าทายและผลกระทบที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญจากการถูกติตตรา ซึ่งอธิบายโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดระดับของการติตตราที่มีต่อการกำหนดเพศภาวะของ Link et al. (1987) ได้แก่ 1) การติตตราเชิงโครงสร้าง ซึ่งรวมถึงบรรทัดฐานของสังคมและนโยบายของสถาบันที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มที่ถูกติตตรา 2) การติตตราเชิงปฏิสัมพันธ์ หมายถึงรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำการติตตรา เช่น การล่วงละเมิดทางวาจา ความรุนแรงทางร่างกาย และการทำร้ายทางเพศ อันเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือการแสดงออกทางเพศ และ 3) การติตตราเชิงปัจเจกชน หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีเกี่ยวกับตนเอง หรือความคิดความเชื่อที่บุคคลอื่นมีต่อเขาว่าเป็นอย่างไร ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าการถูกติตตราทางเพศทำให้กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องตกอยู่ในสภาพที่ไร้ซึ่งอำนาจในการเลือกและตัดสินใจเรื่องเพศของตนเอง กลุ่มนักเรียนข้ามเพศถูกผลักกลายเป็นคนชายขอบ เพียงแค่พฤติกรรมทางเพศไม่เป็นไปตามแบบแผนของ

คนส่วนใหญ่ในสังคม นำมาซึ่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกในอนาคตของนักเรียนข้ามเพศในเชียงใหม่

คำสำคัญ

ระดับการติตตรา การติตตราทางเพศ นักเรียนข้ามเพศ

Abstract

The academic article “Level of Sexual Stigma Among Transgender Students in Chiang Mai”, aims to study the sexual stigma of transgender students in school. It points to the situation of sexual stigmatization of transgender student in schools, as well as understanding the difficulties and stigma that swarms of transgender students would confront. This is described by the level of stigma in the level of the guidelines for gender assignments based on the concept of Link et al (1987) in this study, namely; (1) structural stigma; which includes the norms of society and institutional policies that hinder access to the resources of the stigma group, (2) interpersonal stigma; refers to patterns directly formed by stigma, such as verbal harassment, physical violence, and sexual assault due to gender identity or sexual expression, and (3) individual stigma; refers to the feelings of a person who is self-concerned, or the idea of beliefs that other people have about him. The study also found that sexual stigma puts transgender students in a state of powerlessness to choose and make decisions about their sexuality. Transgender student groups are pushed into

marginalized people simply by sexual behaviors, not according to the stereotypes of most people in the society. The findings bring about the effect of determining the behavior that will be expressed in the future of transgender students in Chiang Mai.

Keyword

level of sexual stigma, sexual stigma, transgender student

บทนำ

รายงานวิจัยของไทยที่ผ่านมาหลายชิ้นได้เผยให้เห็นว่านักเรียนที่ถูกมองว่าเป็น LGBT หรือกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นนักเรียนคนนั้นจะเป็นหรือไม่เป็น LGBT ก็มักจะถูกกลั่นแกล้ง สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าสังคมไทยหล่อหลอมคนให้เชื่อว่าการมีวิถีชีวิตตามเพศกำเนิดแบบชายหญิงคือสิ่งที่ควรกระทำ หากมีวิถีชีวิตที่ผิดแปลกไปจากเพศกำเนิดก็จะถูกมองว่าเป็นคนวิปริตผิดปกติ สังคมไทยหล่อหลอมให้เชื่อว่าผู้ชายต้องคู่กับผู้หญิง ไม่ใช่ไปรักกับเพศเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น การขัดเกลาเรื่องเพศผ่านสถาบันการศึกษา อย่างเช่นกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หนังสือเรียนหลายเล่มยังคงระบุถึงกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศว่า การรักเพศเดียวกันนั้นเป็น “ความเบี่ยงเบนทางเพศ” หรือ “ผิดปกติ” (กิตติวินท์ เดชชนาการ, 2563) เนื้อหาในแบบเรียนนี้จึงต้องได้รับการแก้ไขและครูผู้สอนหลายคนยังมีทัศนคติต่อกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศว่าด้อยค่ากว่านักเรียนชายและหญิงทั่วไป เพราะถูกตีตราว่าเบี่ยงเบน ผิดปกติ และด้อยค่า จึงเป็นเสมือนแรงผลักดันให้นักเรียน LGBT กลายเป็นจุดประหลาด เป็นจุดสนใจของนักเรียนคนอื่น และมีโอกาสถูกแกล้งหรือรังแกได้มากกว่านักเรียนคนอื่น ๆ ที่ไม่ถูกตีตราเหล่านั้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

ทั้งนี้ ในงานวิจัยเรื่อง “การตีตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศ¹ ในเชียงใหม่” ผลจากการศึกษาพบว่าพื้นที่และความสัมพันธ์เอื้อต่อการเกิดสถานการณ์การตีตรานักเรียนข้ามเพศของโรงเรียนประจำแห่งหนึ่งในจังหวัด

เชียงใหม่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยพบว่าการตีตราจะอยู่ในรูปแบบการรังแกนักเรียนข้ามเพศ ซึ่งการรังแกที่พบมากที่สุดคือการรังแกทางวาจา รองลงมาคือการรังแกทางกาย และสุดท้ายคือการรังแกทางเพศ โดยพื้นที่ที่ถูกรังแกมากที่สุดคือเรือนนอนหอพัก รองลงมาคือห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำ และสุดท้ายคือห้องเรียน ทั้งนี้ในส่วนของกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่ต้องทำท่ายกกับสิ่งที่ต้องเผชิญและได้รับผลกระทบจากการตีตราดังกล่าวมากที่สุดคือกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” รองลงมาคือกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “กะเทย” และสุดท้ายคือกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “เกย์”

สำหรับบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนจะนำผลการศึกษาดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น โดยจะชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์การตีตราทางเพศของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน และทำความเข้าใจถึงลักษณะการเกิดการตีตราทางเพศภาวะ² ในโรงเรียน รวมถึงความท้าทายและผลกระทบที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญจากการถูกตีตรา ซึ่งอธิบายโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดระดับของการตีตราที่มีต่อการกำหนดเพศภาวะของ Link et al. (1987) ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการจัดระดับของการตีตรา (stigma level) ซึ่งหมายความว่าเราไม่สามารถมองปรากฏการณ์การตีตราที่เกิดขึ้นในระดับใดระดับหนึ่งโดยปราศจากการเชื่อมโยงแนวทางการกำหนดเพศภาวะในระดับอื่นที่อยู่สูงหรือต่ำกว่าลงไปได้ ระดับของการตีตราที่มีต่อเพศภาวะในการศึกษารังนี้ ได้แก่ (1) การตีตราเชิงโครงสร้าง (structural stigma) ซึ่งรวมถึงบรรทัดฐานของสังคมและนโยบายของสถาบันที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มที่ถูกตีตรา (2) การ

1 ผู้เขียนใช้คำว่า “นักเรียนข้ามเพศ” ในงานวิจัยและบทความชิ้นนี้ โดยใช้คำตามภาษาอังกฤษว่า “transgender students” ซึ่งหมายถึงกลุ่มนักเรียนที่รู้สึกพึงพอใจกับเพศภาวะหรืออัตลักษณ์ทางเพศที่ตรงข้ามกับเพศกำเนิดของตน ในงานวิจัยนี้ศึกษาคนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่าเกย์ นิยามตนเองว่ากะเทย และนิยามตนเองว่าทอม (กิตติวินท์ เดชชนาการ, 2563)

2 ผู้เขียนใช้คำว่า “เพศภาวะ” ในงานวิจัยและบทความชิ้นนี้ โดยแปลจากภาษาอังกฤษว่า “gender” ซึ่งหมายถึงความเป็นชายหรือเป็นหญิงที่มีความเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต ทั้งภายในวัฒนธรรมเดียวกันและระหว่างวัฒนธรรม โดยที่ระดับของเพศภาวะนั้นสังคมจะเป็นผู้กำหนดมุมมองพฤติกรรม (สหพันธ์สภาภาคและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ, 2560)

ตีตราเชิงปฏิสัมพันธ์ (interpersonal stigma) หมายถึง รูปแบบที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำการตีตรา เช่น การล่วงละเมิดทางวาจา ความรุนแรงทางร่างกาย และการทำร้ายทางเพศ อันเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือการแสดงออกทางเพศ และ (3) การตีตราเชิงปัจเจกชน (individual stigma) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีเกี่ยวกับตนเอง หรือความคิดความเชื่อที่บุคคลอื่นมีต่อเขาว่าเป็นอย่างไร ซึ่งอาจมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกในอนาคต

ฐานคิดของการศึกษานี้จะชี้ให้เห็นว่า การตีตรานั้นเกิดขึ้นเป็นกระบวนการ โดยเริ่มจากการประทับ การเหมารวม การแบ่งแยกกีดกัน “พวกเรา” จาก “พวกเขา” จนเกิดการสูญเสียสถานภาพในที่สุด ซึ่งเมื่อเราใช้แนวคิดการตีตรามาทำความเข้าใจสถานการณ์ของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนแล้วก็จำเป็นต้องนำเอาแนวคิดเรื่องการตีตราทางเพศ (sexual stigma) มาศึกษาผ่านมิติต่าง ๆ ประกอบกันกับการศึกษา โดยครอบคลุมในทุกระดับของแนวทางการกำหนดเพศภาวะ (gender regimes) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการจัดระดับของการตีตรา (stigma level) (Link & Phelan, 1999) ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพของกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจ (เบื้องต้น) การศึกษาเรื่องนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับสภาวะการณ์การตีตรา ระดับ และมิติ ต้องพิจารณาไปถึงการเกิดขึ้นของการตีตราที่ผู้วิจัยครอบคลุมถึง ได้แก่ ระดับโครงสร้างซึ่งสะท้อนอยู่ในมิติของความเชื่อว่าการตีตราอาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจมองเห็นผ่านหลักสูตร การเรียนการสอน ระดับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยพิจารณาจากการกระทำที่แบ่งแยกกีดกันหรือเป็นความรุนแรงต่อกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ซึ่งอาจสังเกตได้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และระดับปัจเจกบุคคลที่สะท้อนจากภายในตัวกลุ่มนักเรียนข้ามเพศเองที่มองเห็นได้จากการปฏิบัติตนหรือการต่อรองกับการเผชิญหน้าการตีตรา โดยมีรายละเอียดนำเสนอ ดังนี้

การตีตราเชิงโครงสร้าง

การตีตราเชิงโครงสร้าง (structural stigma) ในที่นี้หมายรวมถึงบรรทัดฐานของสังคมและนโยบายของสถาบันที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มที่ถูกตีตรา โดยโรงเรียนถือว่าเป็นสถาบันหลักของเด็ก ๆ ในการเรียนรู้บรรทัดฐานต่าง ๆ ของสังคมโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กจะได้เรียนรู้วิธีการเข้าสังคม ค่านิยมต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งก็รวมถึงเรื่องเพศภาวะด้วย ในความเชื่อของหลายคน โรงเรียนมีอิทธิพลอย่างสูงในการสร้างค่านิยมเรื่องเพศ ที่ผ่านมามีงานวิจัยเชิงประจักษ์ในประเทศไทยยังมีไม่มากพอที่จะสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับประเด็นนี้ ในปี 2557 คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานกิจการสตรี (PCWA) ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์และธนาคารโลก เพื่อผลิตงานวิจัยเชิงประจักษ์ด้านเพศภาวะในระบบการศึกษาไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนหรือขอจัดสมมติฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับกรอบคิดและอคติทางเพศว่ามีการเรียนรู้ การสอน การแบ่งปัน หรือการถ่ายทอดอย่างไรในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าค่านิยมและความเชื่อที่ฝังลึกเกี่ยวกับความแตกต่างทางเพศได้ซึมผ่านไปทั่วระบบของโรงเรียน แม้ว่าเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงในระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษาตอนต้นยังไม่ได้สร้างอัตลักษณ์ทางเพศอย่างชัดเจน แต่อคติทางเพศในมุมต่าง ๆ ก็ได้ก่อตัวผ่านวิถีปฏิบัติและหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน ค่านิยมทางสังคมเรื่อง “ความเป็นชาย” และ “ความเป็นหญิง” นั้นถูกส่งผ่านและสามารถเห็นได้จากทัศนคติและความเชื่อของคุณครู ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ และยังได้รับแรงกระตุ้นเพิ่มเติมจากสื่อ แบบเรียน โรงเรียน และการปฏิบัติของผู้ปกครองอีกด้วย ทั้งนี้จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนนำผลการศึกษาที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามประเด็นย่อย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านบรรทัดฐาน

ค่านิยมทางเพศที่ยังรากลึกถือว่เป็นปัจจัยผลักดันความไม่เท่าเทียมกันทางเพศของสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนข้ามเพศในหลายโรงเรียนของไทย แม้จะพบว่านักเรียนข้ามเพศที่มีผลการเรียนที่ดีกว่านักเรียนชายหญิงในชั้นเรียน แต่ความสำเร็จเหล่านี้ก็ไม่ได้บ่งบอกหรือช่วยให้นักเรียนข้ามเพศเข้าถึงโอกาสการทำงานหรือได้ค่าจ้างที่ดีกว่า รวมไปถึงโอกาสในการก้าวไปเป็นผู้บริหารระดับสูงทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย สถานศึกษาส่วนใหญ่อาจไม่รู้สึกละตระหนักถึงการมีตัวตนของคนข้ามเพศว่ามีความสำคัญอะไรมากนัก เพราะคนส่วนใหญ่ก็มองเห็นและรับรู้ว่ามีคนข้ามเพศอยู่ในสังคมอยู่แล้ว และพวกเขาก็มีสิทธิเสรีภาพอยู่ในสังคมได้ปกติ แต่หากลองย้อนกลับมาตั้งคำถามว่า “ผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษารู้จักคนข้ามเพศอย่างที่เขาเป็นจริง ๆ หรือเปล่า?” คำตอบอาจจะไม่ใช่ก็ได้

งานวิจัยพบว่าแบบเรียนวิชาสุขศึกษาจำเป็นต้องนำเสนอประเด็นเพศภาวะและความหลากหลายทางเพศจากมุมมองที่ใช้องค์ความรู้ปัจจุบันและไม่ได้ตรรกะ นอกจากนี้ยังต้องนำองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา และมานุษยวิทยาในประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การเคารพและการให้เกียรติบุคคลที่แตกต่างจากกระแสหลัก ความละเอียดอ่อนและการไม่ผลิตซ้ำภาพเหมารวมในเรื่องบทบาททางเพศ รวมไปถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนมาใช้ประกอบการเรียบเรียงเนื้อหาด้วย เพื่อให้แบบเรียนสุขศึกษาเป็นแบบเรียนที่สร้างสุขภาวะที่ดีอย่างแท้จริงสำหรับทุกกลุ่ม รายงานเรื่อง “แบบเรียนสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” โดย วิจิตร ว่องวาริทิพย์ (2559) กล่าวถึงที่มาของการทำรายงานว่าเกิดขึ้นเนื่องจากมีผู้ปกครองบางท่านที่เป็นนักกิจกรรมทางสังคมในเรื่องสิทธิทางเพศ เห็นแบบเรียนสุขศึกษาของลูกที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และพบว่ามีความการนำเสนอภาพ และคำถามหลายแห่งที่มีอคติและตีตรา

คนข้ามเพศและคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่จะปล่อยให้ผ่านเลยไปไม่ได้ ไม่ใช่เฉพาะกับคนที่ทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชน หากแต่เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมในแง่การเรียนรู้ที่จะมีวุฒิภาวะและเคารพต่อความหลากหลายอย่างแท้จริง ถือเป็นเรื่องราวแรง ที่ข้อความและภาพเหล่านั้นถูกนำเสนอในแบบเรียนที่ได้รับการรับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการ และนักเรียนทุกคนจำเป็นต้องมีแบบเรียนเพื่อใช้ประกอบการเรียน คนจำนวนมากอาจไม่ตระหนักว่า ผลเสียหายที่ตามมาจากข้อความและภาพเหล่านั้นก็คือ “ความรู้” ที่บรรจุอยู่ในแบบเรียนและจะกลายเป็นการสืบทอดอคติความเข้าใจผิด ๆ และภาพเหมารวมต่อคนกลุ่มหนึ่ง ทั้งยังอาจทำให้คนกลุ่มนี้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิต หรือเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มภาคภูมิ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน ในระยะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลข้อค้นพบที่ถือว่เป็นประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งก็คือครูผู้สอนวิชาสุขศึกษากับครูวิชาแนะแนวมักจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการสอนเพศศึกษา โดยฝ่ายครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาเห็นว่เป็นเรื่องจำเป็นที่เด็กจะต้องได้เรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้รู้เท่าทันและมีเกราะคุ้มกัน ส่วนฝ่ายครูวิชาแนะแนวลั้บมองในทำนองที่ว่าการสอนเพศศึกษาเหมือนเป็นดาบสองคม แทนที่จะเป็นผลดีอาจจะกลายเป็นการชี้โพรงให้กระรอก การแก้ปัญหการสอนเรื่องเพศในโรงเรียนครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในระดับที่สามารถให้การช่วยเหลือและให้การปรึกษากับลูกศิษย์กลุ่มนี้ได้ ซึ่งเรื่องนี้ถือว่เป็นประเด็นที่ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญและควรพยายามให้มากขึ้น แม้ในโรงเรียนอาจจะทำการสอนเรื่องบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยตรงไม่ได้ แต่ควรจะต้องสอนเรื่องเพศศึกษาในภาพรวม ไม่ว่าจะรักต่างเพศ รักเพศเดียวกัน และคนข้ามเพศ

จากข้อมูลที่ค้นพบ ชัยวัฒน์ (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “กะเทย” กล่าวถึง บรรทัดฐานการสอนเรื่องเพศในโรงเรียนว่า ครูสอนเพศศึกษาอย่างขาดความรู้ และทักษะการสอน ทำให้นักเรียนได้ข้อมูลผิด และนักเรียนที่เป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศไม่กล้าเปิดใจ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักจะให้ครูวิชาพลศึกษา มาเป็นผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ได้จาก พรชัย (นามสมมติ) นักเรียน ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเอง ว่า “กะเทย” ที่กล่าวว่า ครูพลศึกษาจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่อง ดังกล่าว ทำให้อสอนนักเรียนด้วยข้อมูลผิด ๆ นักเรียนเองก็ได้รับความรู้ผิด ๆ ไป ด้วย นอกจากนี้ครูวิชาพลศึกษายังขาดทักษะในการสื่อสารกับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงทำให้ครูไม่ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของนักเรียน แต่ละคน (กิตติวิทย์ เดชชนานกร, 2563)

ข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรการเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาของโรงเรียนยังคงขาดการสอน เรื่องความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นโรงเรียนควรมีการจัดการเรียนการสอน เรื่องความหลากหลายทางเพศซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ควรหลีกเลี่ยง และควรจะต้องถึง ให้เป็นเรื่องธรรมชาติ นอกเหนือจากการสอนเพียงเรื่องความเปลี่ยนแปลงด้าน ร่างกาย อารมณ์ และความต้องการทางเพศเท่านั้น ทั้งนี้การสอนเรื่องความ หลากหลายทางเพศจะเป็นการให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องเพศ โดยมองให้เป็นเรื่อง ธรรมดา ไม่ใช่เรื่องที่ต้องห้ามหรือน่าละอาย ครูผู้สอนต้องทำให้นักเรียนเห็น ความเปลี่ยนแปลงของตัวเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ กล้าที่จะ พูด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อที่จะได้เกิด การคิดวิเคราะห์ สามารถตัดสินใจ และรับมือกับการถูกตีตราได้

ด้านนโยบาย

ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศสกอตแลนด์ มีนโยบายให้เด็กอ่านหนังสือ ที่ครอบคลุมมีเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ สำหรับโรงเรียน โดยเน้นการปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นมิตรกับกลุ่มคนเพศที่สาม³ หรือกลุ่มคนที่หลากหลายทางเพศ แม้กระทั่งครูที่เป็นกลุ่มเพศที่สามก็ต้อง แสดงความภาคภูมิใจกับสิ่งที่ตัวเองเป็นโดยการติดสัญลักษณ์สายรุ้ง นอกจากนี้ การที่แม่และพ่อจะแสดงความเป็นตัวตนที่แท้จริงให้ลูกทราบแล้ว ผู้ปกครอง ต้องหมั่นสังเกตว่าทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้หรือไม่ (สปริงนิวส์, 2561) ทางเว็บไซต์ Inclusion Matters ซึ่งรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพ และคุณภาพจิต World Bank (2013) ยังได้เผยถึงข้อเสนอแนะที่ให้ผู้ปกครอง ตรวจสอบนโยบายที่โรงเรียนต้องการให้เด็ก ๆ รู้สึกรักกับความหลากหลายทาง เพศว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไรข้อมูลล่าสุดพบว่าช่วงเดือนมีนาคม ปี 2018 ที่ผ่านมา โรงเรียนในเมืองกลาสโกว์ ประเทศสกอตแลนด์ จัดให้มีห้องสุขาสำหรับ เพศที่สาม เพื่อให้เด็กรับมือกับปัญหาอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย และ บางโรงเรียนได้บอกว่าจริง ๆ แล้วกลุ่มคนไม่ได้มีแค่สองเพศ (ชายและหญิง เท่านั้น) แต่ยังมีเพศที่สาม จึงได้ออกแบบชุดยูนิฟอร์มให้ตรงกับเพศภาวะของ เด็ก ๆ อีกด้วย (World Bank, 2013)

ล่าสุด Tovia BowlRock นักธุรกิจชื่อดัง ซึ่งเข้าร่วมและเป็นผู้สนับสนุน กลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยจัดทำคู่มือเกี่ยวกับเพศที่สามร่วมกับ สมาคมกลุ่มเพศทางเลือก เพื่อแจกฟรีให้กับคนทั่วไป ได้เปิดเผยกับหนังสือพิมพ์ *The Sunday Times* ว่าเขารู้สึกสนใจกับแนวคิดที่โรงเรียนมีส่วนร่วมในการ นำเสนอเรื่องเพศภาวะอันแท้จริงของผู้ปกครองแต่ละคน Tovia BowlRock

3 งานเขียนดังกล่าวใช้คำว่า “เพศที่สาม” แทนกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ซึ่งคำดังกล่าวถือว่าเป็น คำที่ไม่เหมาะสม เพราะมีนัยของการเหยียดเพศ (สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย, 2561)

ระบุว่าในห้องสมุดของโรงเรียนนั้นควรจะต้องมีหนังสือที่มีเนื้อหาและจัดเตรียมให้เหมาะกับครอบครัวที่มีขนาดแตกต่างกันด้วย รวมถึงหนังสือภาพสำหรับเด็กที่ชื่อว่า *And Tango Makes Three* ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกรักร่วมเพศ⁴ เล่าถึงนกเพนกวินตัวผู้สองตัวในสวนสัตว์เซ็นทรัลพาร์กแห่งมหานครนิวยอร์ก เพนกวินทั้งสองอาศัยอยู่ด้วยกันแต่ไม่มีลูกนกเพนกวิน จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ดูแลสวนสัตว์ได้ให้ไขนกเพนกวินมาให้นักตัวผู้ทั้งสองได้ฟัก และออกมาเป็นลูกนกเพนกวินตัวเมีย จึงทำให้ครอบครัวของพวกเขาสมบูรณ์ ขณะที่หนังสือสำหรับเด็กที่ชื่อว่า *The New Goldilocks and the Three Bears* โดย Beth McMurray พ่อและแม่ของเด็กในหนังสือ บางครั้งก็เป็นผู้ชายด้วยกันหรือเป็นผู้หญิงทั้งคู่ (World Bank, 2013)

ถึงแม้ว่าจะมีฝ่ายที่เห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่เด็กจะต้องได้เรียนรู้ในเรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้เด็กได้รู้เท่าทันและเน้นการปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นมิตรกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่ก็ยังมีฝ่ายที่มองกลับกัน อาทิ Chris MacCowan ประธานคณะกรรมการด้านการศึกษาในอเมริกา แย้งว่า “การสอนเรื่องเพศที่สามนั้น อาจทำให้เด็กเล็ก ๆ เกิดความสับสนได้ เพราะเด็กทุกคนควรจะได้เรียนรู้เรื่องเพศที่ถือเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการเรียนรู้ด้วยตัวของพวกเขาเองเมื่อเขาโตขึ้น” ซึ่งการที่เด็ก ๆ ได้เห็นโลกผ่านมุมมองของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะประเด็น “ความหลากหลายทางเพศของมนุษย์นั้น” จะทำให้เด็กเกิดความสับสนเรื่องเพศ และอาจสร้างปัญหาเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้ (พนม เกตุมา, 2550)

4 งานเขียนดังกล่าวใช้คำว่า “กรักร่วมเพศ” แทนกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ซึ่งคำดังกล่าวถือว่าเป็นคำที่ไม่เหมาะสม เพราะมีนัยของการเหยียดเพศ (เว็บไซต์วอยซ์ทีวี, 2558)

ในส่วนของนโยบายของสถานศึกษาที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ที่ถูกตีตรานั้น นโยบายในการพัฒนาการเรียนเป็นเหมือนกับการปกครองในรูปแบบเผด็จการทั้งสิ้น นโยบายของโรงเรียนหลายอย่างกลายเป็นกฎหมายในโรงเรียน โดยที่โรงเรียนไม่เคยฟังเสียงของนักเรียนเลย กฎมากมายที่ขัดขวางนักเรียนทำผิด เช่น กฎระเบียบการตัดผม การแต่งตัว ที่ให้อำนาจโรงเรียนละเมิดสิทธิกับนักเรียนข้ามเพศและนักเรียนเพศชายหญิงได้ ยังไม่รวมถึงการจำกัดการเข้าถึงทรัพยากรในทุกระดับ ยกตัวอย่างเช่น การมีกองทุนให้นักเรียนทำเรื่องที่นักเรียนให้ความสนใจในรูปแบบชมรม แต่พอเป็นเรื่อง ที่นักเรียนข้ามเพศให้ความสนใจ เช่น ชมรมคาบารัต ชมรมแฟชั่นดีไซน์ กลับไม่มีทรัพยากรให้หยิบจับ และจำกัดการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งกลุ่มนักเรียนข้ามเพศโดยเฉพาะนักเรียนกะเทยถูกจำกัดการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ มากกว่าเพศภาวะอื่น ปัญหาของนักเรียนข้ามเพศไม่ใช่เพราะนักเรียนข้ามเพศเป็นเด็กเกเร เป็นเด็กหลังห้อง แต่นักเรียนข้ามเพศถูกทำให้อยู่ในกรอบ ผ่านวัฒนธรรมอำนาจนิยมและจารีตนิยม จนนำไปสู่การที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ควรเป็นสิทธิของพวกเขาได้

จากข้อมูลที่ค้นพบ มีชัย (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์ลาหู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนข้ามเพศที่นิยมตนเองว่า “กะเทย” ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ของนักเรียนให้มากขึ้น ไม่เพียงแต่เน้นด้านวิชาการอย่างเดียว โรงเรียนควรนำการฝึกวิชาชีพมาฝึกให้เด็กเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้มีวิชาชีพติดตัวไปหลังจากเรียนจบ นอกเหนือจากสายวิชาการโรงเรียนที่เปิดสอนในโรงเรียนอยู่แล้ว รวมถึงในบางเรื่องที่นักเรียนสนใจ อาทิการแสดงคาบารัต ก็ควรส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกในด้านต่าง ๆ ซึ่งการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักตัวเองและค้นหาตัวเองเจอตั้งแต่ตอนที่ยังเป็นนักเรียนอยู่ ถึงแม้เมื่อจบจากโรงเรียนไปแล้ว ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับ

อุดมศึกษา นักเรียนก็จะยังมีที่ยืนในสังคม มีอาชีพในการสร้างรายได้ช่วยเหลือตนเองและครอบครัว นักเรียนจะได้ทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ซึ่งควรจัดให้เป็นนโยบาย ของโรงเรียนให้โรงเรียนเสริมด้านวิชาชีพที่หลากหลายเข้าไปในการเรียนการสอนด้วย

ในส่วน ชัยวัฒน์ (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และพรชัย (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “กะเทย” กล่าวถึงเรื่องนโยบาย “โรงเรียนวิถีพุทธ” ของทางโรงเรียนที่ให้นักเรียนชายที่นับถือศาสนาพุทธ บวชสมณเณรภาคฤดูร้อนก่อนเปิดภาคเรียน นักเรียนกะเทยมองว่าเรื่องของการบวชในภาคฤดูร้อนควรให้เป็นความสมัครใจของนักเรียนมากกว่าเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้ทุกคนต้องบวช เพราะนักเรียนข้ามเพศหลายคนเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีในช่วงของการบวชภาคฤดูร้อนมาก่อน โดยถูกพระอาจารย์พูดจาถูกถึงพฤติกรรมของสมณเณรที่เป็นคนข้ามเพศว่า “บวชแล้วทำตัวสำรวม ก็จะไม่มีความ...แต่ถ้าบวชมาแล้วไม่สำรวม ทำศาสนาเสื่อมเสีย...พฤติกรรมแบบนี้แย่มาก...ไม่น่าเกิดมาเลย” นักเรียนข้ามเพศบางคนก็เข้าใจที่ถูกตำหนิแบบนั้น เพราะนักเรียนข้ามเพศที่บวชสามเณรหลายคนก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ บางคนขณะบวชสมณเณรมักจะยังใจยังกิริยาอาการไม่ค่อยอยู่ บางคนก็มีการแสดงออกเล็กน้อยผ่านมาทางสายตา และอย่างหนักก็คือตอนที่มาอยู่ในกลุ่มผู้ชายล้วน ซึ่งได้แสดงออกอย่างไม่สำรวม ออกอาการเต็มที่ เพราะรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นเดือนท่ามกลางหมู่ดาว เมื่อพูดถึงการบวชตามข้อพึงระลึกเกี่ยวกับการบวชข้อแรกนั้นก็คือ การบวชต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันนี้ การบวชโดยไม่มีใครบังคับจะนับว่าเป็นการบวชที่บริสุทธิ์และถูกต้อง ดังนั้นนักเรียนกะเทยจึงมีความเห็นว่าควรจะสำนึกถึงข้อที่ให้ผู้บวชสมัครใจบวชเอง ไม่ใช่มาจากกฎระเบียบหรือข้อบังคับให้ทุกคนต้องบวช

ข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ ไม่เพียงแต่ค้นพบความรุนแรงโดยตรงเชิงกายภาพเท่านั้น แต่นโยบายหรือกฎระเบียบของโรงเรียนก็ได้กลายเป็นหนึ่งในปัจจัยให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วยเช่นกัน เช่น นักเรียนข้ามเพศบางคนกล่าวว่า ข้อบังคับที่เข้มงวดเกี่ยวกับระเบียบการแต่งกายและการไว้ผมให้ตรงกับเพศกำเนิดทำให้ตนรู้สึกอึดอัด และถูกบังคับให้ทำตามบรรทัดฐานแต่ทางโรงเรียนกลับมองเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องเล็กน้อย ทั้ง ๆ ที่แนวการปฏิบัติดังกล่าวมีความเกี่ยวโยงกับพฤติกรรมการรังแกโดยตรง เช่น การบังคับให้นักเรียนหญิงที่เป็นทอมไว้ผมทรงบ๊อบสั้น ทำให้ดูเป็นตัวตลกในสายตาของนักเรียนคนอื่น ๆ ที่มักจ้องเล่นงานหรือกลั่นแกล้งอยู่เป็นประจำ ซึ่งหากเขาเข้าใจแล้ว แม้สังคมไทยจะบอกว่าเรายอมรับในความหลากหลายทางเพศได้แล้ว แต่แค่พูดคุยในเรื่องนี้ในโรงเรียนก็ยังทำไม่ได้ ดังมุมมองของพระวรวงศ์เธอ (คอลัมน์คุยเรื่องเพศกับพระ, 2556) ที่เล็งเห็นว่า ครูเป็นปัจจัยที่ไม่อาจเลี่ยงได้ในการหล่อหลอมทัศนคติการมองโลกและสังคมที่มีต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่เป็นเพศทางเลือก⁵ เพราะที่สุดแล้วในการสอนของครูจะเป็นกระจกสะท้อนกลับมายังตัวครูเองว่ามีมุมมองเช่นไรต่อเรื่องความหลากหลายทางเพศ อยากให้คุณครูมีความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศมากกว่าที่เป็นอยู่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศที่ถูกต้องไม่ได้ถูกบรรจุลงในหลักสูตรการศึกษา ทำให้คุณครูไม่สามารถเข้าใจเรื่องนี้ได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นถ้าหากสถานศึกษามีนโยบายส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างและอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมและออกมาเป็นหลักปฏิบัติ ก็จะทำให้มั่นใจได้ว่าจะไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร นโยบายของสถานศึกษาต้องมีหลักการว่าในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทุกคน จะไม่เลือกปฏิบัติทั้งในด้านความ

5 งานเขียนดังกล่าวใช้คำว่า “เพศทางเลือก” แทนกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ซึ่งคำดังกล่าวถือว่าเป็นคำที่ไม่เหมาะสม เพราะมีนัยของการเหยียดเพศ (เว็บไซต์วอยซ์ทีวี, 2558)

แตกต่างทางอายุ ความทุพพลภาพ เพศ (รวมถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ) เชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์ ศาสนาและความเชื่อ

การตีตราเชิงปฏิสัมพันธ์

การตีตราเชิงปฏิสัมพันธ์ (interpersonal stigma) หมายถึงรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการ กระทำตีตรา เช่น การล่วงละเมิดทางวาจา ความรุนแรงทางร่างกาย และการทำร้ายทางเพศ อันเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือการแสดงออกทางเพศ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงสถานการณ์การตีตราคนข้ามเพศในพื้นที่ศึกษา พร้อมกับนำเสนอการวิเคราะห์ลักษณะการเกิดการตีตราทางเพศภาวะในโรงเรียน ความท้าทายและผลกระทบของการตีตราที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญ โดยการตีตราจะอยู่ในรูปแบบการรังแกนักเรียนข้ามเพศ เช่น การรังแกทางวาจา การรังแกทางกาย และการรังแกทางเพศ พบการถูกรังแกในพื้นที่ห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำ เรือนนอนหอพัก และห้องเรียน ทำให้นักเรียนข้ามเพศรู้สึกไม่ปลอดภัยกับการใช้ชีวิตในโรงเรียน อย่างไรก็ตามในรายงานระดับโลกของสหประชาชาติว่าด้วยความรุนแรงต่อเด็ก ให้มุมมองไว้ว่าการรังแกแทบทุกชนิดถือว่ามีนัยทางเพศหรือเพศภาวะ ในแง่ที่การรังแกเป็นการตอกย้ำบรรทัดฐานของความเป็นชายที่แข็งแกร่ง และความเป็นหญิงที่อ่อนโยน หรือเป็นการลงโทษคนที่ไม่ยอมทำตามบรรทัดฐานดังกล่าว จึงไม่แปลกที่นักเรียนที่เป็น LGBT ถูกรังแกมากเป็นพิเศษ (Addington, 2017) โดยรูปแบบการรังแกอาจเป็นการหยอกล้อ การด่าทอ การตั้งฉายา การทำร้ายจิตใจ การกระทำ ความรุนแรงทางร่างกาย และการกีดกันทางสังคม ซึ่งในแง่ของทฤษฎีในเรื่องการรังแกของ World Health Organization (1978) ผู้ถูกเบียดเบียนวิจัยด้านการรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศ อธิบายว่าการรังแก

แตกต่างจากการทะเลาะวิวาท เพราะว่าการรังแกมีฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจมากกว่า จึงสามารถรังแกอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจน้อยกว่าได้อย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยผู้กระทำรู้สึกตัวเองมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกรังแก นักเรียนบางกลุ่มอธิบายว่าเหตุการณ์ในลักษณะ ของการรังแกนั้น มักจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าก็จะเป็นฝ่ายกระทำ ในขณะที่ฝ่ายที่ถูกกระทำก็มักจะถูกมองว่าด้อยกว่าและไม่มีทางสู้ ทั้งนี้จากความหมายและรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนนำผลการศึกษาที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามประเด็นย่อย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านบรรทัดฐาน

การศึกษาเรื่องการรังแกกับกลุ่มนักเรียนข้ามเพศในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น การสำรวจใน 37 ประเทศในทวีปยุโรป (รวิวรรณ รักถิ่นกำเนิด, 2558) พบว่านักเรียน LGBT มากกว่าครึ่งเคยถูกรังแกในโรงเรียนกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 56 ของนักเรียนที่นิยามตนเองว่าเป็น LGBT ระบุถึงสาเหตุการถูกรังแกว่ามาจากเพศภาวะและเพศวิถีของตน ขณะที่ร้อยละ 25 ของนักเรียนที่ไม่ได้ระบุตนเองว่าเป็น LGBT ระบุถึงสาเหตุของการถูกรังแกว่า เพราะถูกคิดว่าเป็นคนข้ามเพศหรือชอบเพศเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commission on Human Rights: OHCHR) ที่ระบุว่า การรับรู้ถึงความชอบเพศเดียวกันและตัวตนข้ามเพศ เป็นสาเหตุให้บุคคลสามารถตกเป็นเหยื่อของการถูกรังแกได้ โดยรูปแบบการรังแกมีตั้งแต่ทางวาจา เช่น การด่าทอซึ่งหน้าหรือผ่านทางสื่อออนไลน์ทางการกระทำ เช่น การตบตี เตะ ทางสังคม เช่น การกีดกันออกจากกลุ่ม และทางเพศ เช่น การลวนลาม โดยการรับรู้ของนักเรียนในเรื่องของการถูกรังแกก็มีระดับที่แตกต่างกันไปการรังแกบางครั้งอาจมีความหมายในทาง

บวกอาจจะกระทำเพราะต้องการความสนุกสนาน ในขณะที่การรังแกในบางกรณีจะมีความหมายในระดับที่รุนแรง และเป็นเรื่องใหญ่กว่า เช่น อาจจะทำให้เกิดการเจ็บตัวหรือส่งผลกระทบต่อทางจิตใจต่อผู้ที่ถูกรังแกได้

รูปแบบการรังแกที่เริ่มจากการรังแกทางวาจา การรังแกทางกาย ต่อมาจะกลายเป็นการรังแก ทางเพศ พฤติกรรมการรังแกนักเรียนข้ามเพศในหลายครั้งมักจะเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งรูปแบบของการรังแกนั้น ประกอบด้วย การจับ บีบ ขย่ำอวัยวะเพศ นมหรือก้น การจับถอดเสื้อหรือกางเกง แต่ส่วนใหญ่แล้วพฤติกรรมที่มักโดนบ่อยมาก ๆ ก็คือ การแกล้งทำท่าทางข่มขืนทางทวารหนักในกลุ่มนักเรียนกะเทยและเกย์ ซึ่งมูลเหตุจูงใจของการรังแกต่อนักเรียนข้ามเพศที่พบมาก เกิดจากการรับรู้ของนักเรียนคนอื่นว่าการแสดงออกทางเพศภาวะของนักเรียนข้ามเพศ เช่น นักเรียนกะเทยจะดูตั้งตึงออกสาว ดูไม่แมน อย่างเห็นได้ชัดเจน นักเรียนชายก็มักจะชอบมาหยอกล้อ มาแกล้งนักเรียนกะเทยเพราะพวกเขาสามารถหยอกล้อ กลั่นแกล้งและรังแกได้มากกว่าที่จะรังแกนักเรียนทอม เช่น การจับนม จับก้น หรือการจับอวัยวะเพศ นักเรียนชายจึงหันมารังแกกับนักเรียนกะเทยที่ออกสาวเป็นส่วนใหญ่ แต่ในอีกมุมมองหนึ่งถ้าหากนักเรียนกะเทยตอบโต้กลับก็จะยิ่งถูกแกล้ง เพราะนักเรียนชายมองว่าการที่นักเรียนกะเทยตอบโต้เช่นนั้นทำให้พวกเขาสนุกมากยิ่งขึ้นเมื่อได้แกล้ง เพราะคิดว่านักเรียนกะเทยสามารถเล่นด้วยได้ แต่ในกลุ่มนักเรียนเกย์และทอม เมื่อต้องประสบเหตุการณ์การถูกรังแก พวกเขาก็มักจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่แตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของผู้ที่ถูกกระทำ เช่น เมื่อนักเรียนเกย์และทอมถูกรังแก ในหลาย ๆ ครั้งเขาก็เลือก ที่จะกระทำพฤติกรรมแบบเดียวกับที่ตัวเองถูกกระทำมาโดยอาจจะทำให้แรงกว่าที่ถูกกระทำเสียอีก เพื่อให้อีกฝ่ายเจ็บและไม่กล้าที่จะมารังแกอีก

จากการค้นคว้าข้อมูลของปีบีซีนิวส์ไทย (2561) ทำให้เห็นว่าการแกล้งกันในโรงเรียนนั้นเป็นปัญหาใหญ่และส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกกระทำและผู้กระทำอย่างลึกซึ้ง และกลุ่มที่เป็นเหยื่อมักหนีไม่พ้นเด็กที่มีความแตกต่างอย่างเช่นเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีพัฒนาการช้า และเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งประเทศไทยติดอันดับสองของโลกในประเด็นของการแกล้งกันในโรงเรียน มีนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 40 รองจากประเทศญี่ปุ่น โดยกรมสุขภาพจิต (2561) ยังได้ระบุด้วยว่า หากไม่มีการจัดการการรังแกกันในโรงเรียนอย่างเหมาะสม อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรุนแรงในเด็ก เพราะการทำร้ายกันนั้นมีผลกระทบต่อเด็กทั้งสองฝ่าย ทั้งด้านอารมณ์ ร่างกาย ไปจนถึงคุณภาพชีวิตในระยะยาว ซึ่งเด็กที่ถูกรังแกมักเครียด ซึมเศร้า มีปัญหาการเข้าสังคมจนโต หากถูกกดดันรุนแรงหรือเรื้อรัง จะนำไปสู่การทำร้ายคนอื่นเพื่อแก้แค้น หรือทำร้ายตนเอง บางกรณีรุนแรงถึงขั้นฆ่าตัวตาย ขณะที่ผู้ที่รังแกคนอื่นจนเคยชินก็อาจก่อเป็นบุคลิกภาพก้าวร้าว จนอาจใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ สอดคล้องกับรายงานขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในปี 2017 ระบุว่าความรุนแรง และการแกล้งกันในโรงเรียนเป็นอุปสรรคใหญ่ของสิทธิในการได้รับการศึกษา เพราะจะส่งผลร้าย ต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน และขัดขวางไม่ให้พัฒนาการของเด็กก้าวหน้าไปในระดับที่น่าพอใจ ยูเนสโกยังได้กล่าวถึงการสอบถามความคิดเห็นของเด็กวัยเรียนใน 18 ประเทศทั่วโลก ซึ่งมีผู้ที่เข้าร่วมตอบแบบสอบถาม 100,000 คน โดยราว 3 ใน 4 ของผู้ตอบแบบสอบถามบอกว่าถูกรังแกเพราะพวกเขาแตกต่าง อย่างเช่นแตกต่างทางลักษณะภายนอกหรือสุขภาพกายและจิตใจ แตกต่างเพราะเพศภาวะหรือการเลือกเพศที่ไม่ใช่เพศตั้งแต่เกิด รวมทั้งแตกต่างในเชื้อชาติ วัฒนธรรม และศาสนาที่นับถือ

จากข้อมูลที่ค้นพบ พันทิพา (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” ได้กล่าวถึงความรุนแรงจากถ้อยคำที่เกิดขึ้นว่าทกรรมประเภท “อีทอมแบ” “แก้ทอมซ่อมดี” “เปลี่ยนทอมให้เป็นเธอ” “โครงการคืนสตรีแก่สังคม” หรือ “นิวเียน ๆ” หรือจะสู้อ่อน ๆ” ที่ล้วนแล้วแต่แฝงและซ่อนเร้นความรุนแรงไว้ในถ้อยคำเหล่านี้แทบทั้งสิ้น โดยกลุ่มนักเรียนทอมต้องเผชิญกับการแบนไม่คุยด้วย หรือไม่ให้เข้ากลุ่ม รวมไปถึงการใช้สายตามองในลักษณะของการไม่ชอบขี้หน้า และเหยียดหยามด้วยคำพูดต่าง ๆ ที่เป็ความรุนแรงและต่อมาจากถ้อยคำไปสู่ความรุนแรงทางกาย ซึ่ง สุชาดา (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์ม้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” สะท้อนให้เห็นว่าตัวเธอต้องเผชิญการรังแกทางกาย ซึ่งมักจะถูกเพื่อนนักเรียนชายรุ่นน้อง รุ่นพี่ นักเรียนชาย ชกต่อยและเตะ เพียงเพราะว่าตัวเธอเองมีลักษณะท่าทางห้าว ๆ จึงมักจะเป็นเป้าหมายในการรังแก บางครั้งถูกกล่าวหาว่าไปแย่งแฟนของผู้ชาย หรือการมีแฟนสวยกว่าผู้ชาย จนทำให้เกิดการหมั่นไส้ และส่งผลเป็นการทะเลาะวิวาทกันถูกมองด้วยสายตาเหยียดหยาม มองเขม่น ไม่ชอบ จนกระทั่งมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มเกลียดทอมภายในโรงเรียน เพื่อแสดงออกว่าไม่ชอบทอม การรังแกดังกล่าวเป็นความรุนแรงจากการรังแกทางกายและนำไปสู่ความรุนแรงทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สิริลักษณ์ (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์มลายูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนทอมต้องเผชิญกับการถูกจับหน้าอกและบีบกันจากเพื่อนและรุ่นพี่ผู้หญิง และดูถูกเหยียดหยามว่าการแสดงออกของกลุ่มนักเรียนทอมนั้น เป็นการลอกเลียนแบบบทบาทและเพศภาวะความเป็นผู้ชาย จนนำมาซึ่งการถูกรังแกทางเพศที่ว่า “ทอมจะหายเป็นทอมก็ต่อเมื่อได้ลองของจริงกับผู้ชาย” และถูกรังแกทางเพศแบบ “แก้งข่มขืน” จึงทำให้กลุ่มนักเรียนทอมต้องเผชิญ

กับการถูกล่วงละเมิดทางเพศบ่อย ๆ

ที่ผ่านมาผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ในหลายประเทศเริ่มให้การยอมรับต่อพวกเขาเหล่านี้ มากขึ้นเห็นได้จากบทบาทในสังคม เช่น ดารา นักร้อง นักแสดง นักวิชาการ นักการเมือง เป็นต้น ที่ออกมายอมรับต่อหน้าสาธารณชนว่าพวกเขาคือผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งถือเป็นเรื่องดีที่สังคมยังให้การยอมรับ และมีสิทธิที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศกลับไม่เปิดกว้างและไม่เปิดพื้นที่ให้กับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ จนนำไปสู่การดูถูกเหยียดหยาม ข่มขู่ ไร้อิทธิพลในสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากข่าวในหลายประเทศที่หยิบประเด็นนี้มานำเสนอ และแม้ว่าประเทศไทยจะเปิดพื้นที่ให้กับ ผู้มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ การนำเสนอข่าวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหากย้อนกลับไปประมาณ 40-50 ปีที่แล้ว การพูดถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมีน้อยมาก มีเพียงบางบริบทในสังคมไทยเท่านั้น แต่ปัจจุบันพบว่าถูกพูดถึงมากขึ้นในสื่อ หากแต่ยังไม่ใช่ในเชิงคุณภาพ เนื่องจากถูกนำเสนอในบางมิติที่สื่อต้องการเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเพศสัมพันธ์ เช่น สายเลื่องตึง เป็นต้น ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากคำเรียกนี้ ทำให้นึกถึงการมีเพศสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว (ไทยรัฐออนไลน์, 2560) และถึงแม้ว่าประเทศไทยดูเหมือนจะเปิดรับ แต่ภาพที่เห็นยังคงเป็นเพียงภาพตามกระแสเท่านั้น ยังไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังเท่าไรนัก

ด้านนโยบาย

ในพื้นที่โรงเรียนที่ทุกคนคิดว่าปลอดภัย มักจะมีความรุนแรงซ่อนอยู่ โดยเฉพาะกับนักเรียนข้ามเพศ การรังแกในเด็กนักเรียนข้ามเพศกลายเป็นประเด็นเรื่องการละเมิดสิทธิทางการศึกษา ซึ่งสหประชาชาติ ให้มุมมองว่าการรังแกกันเกือบทุกชนิดมีนัยทางเพศภาวะ ตอกย้ำประเด็นของความเป็นชาย

ที่แข็งแกร่ง และความเป็นหญิงที่อ่อนแอ นั้นหมายความว่าผู้ชายกระทำ ผู้หญิงถูกกระทำ หรือการไม่ทำตามบทบาทบรรทัดฐานทางเพศเรื่องความเป็นหญิงเป็นชาย หมายถึงคุณไม่เป็นชายที่แท้จริง ไม่เป็นหญิงที่อ่อนหวาน คุณก็อาจจะถูกรังแกได้ (นิภาพร พัทพ์, 2556) ผลวิเคราะห์จากการวิจัยระดับชาติ เรื่อง “การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา : รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย” ที่จัดทำโดยศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในการสนับสนุนขององค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทยและองค์การยูเนสโก (2557) กล่าวว่า รูปแบบการรังแกนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่พบก็มีทั้งทางวาจา การด่าทอซึ่ง ๆ หน้าผ่านสื่อออนไลน์ วิธีการทางร่างกายก็มีตบตะ แตะ วิธีการทางสังคมก็มีการแบน ปิดกั้นไม่ให้เข้ากลุ่มทั้งในโลกทางกายภาพและโลกออนไลน์ มีการไถเงินในโลกออนไลน์ พฤติกรรมทางเพศก็คือการแตะ การลูบ จับก้น เต้านม ถูไถอวัยวะเพศ มีการตั้งกลุ่มเกลียดชังนักเรียนที่ออกสาวหน่อยก็ถูกขึ้นคร่อม โดยมีเพื่อนผู้ชายทำท่าคล้ายจะข่มขืน หรือบางคนก็โดนหักท่ายแบบเหมือนจะตบหน้าเหล่านี้คือความชุกของการรังแกซึ่งพบเห็นได้มาก

จากข้อมูลที่ค้นพบ สุชาดา (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์ม้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” ได้กล่าวถึงโรงเรียนว่า ทางโรงเรียนรับทราบว่ามีกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ในโรงเรียน ถึงจะมีจำนวนไม่มากแต่ก็มีอยู่ทุกระดับชั้นนักเรียนข้ามเพศที่เป็นกะเทยและทอมมักโดนรังแกในห้องน้ำ เรือนนอนหอพัก ห้องเรียน หรือสถานที่ปลอดครูประจำชั้นและครูฝ่ายปกครองได้รับรายงานทุกเทอมแต่ทางโรงเรียนกลับมองว่าเป็นแค่เรื่องของการแกล้งกันมากกว่า เบื้องต้นสิ่งที่ทางโรงเรียนจะช่วยกลุ่ม

นักเรียนข้ามเพศได้ คือการให้ครูประจำชั้นและครูผู้สอนปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศ ยอมรับในความหลากหลายทางเพศ และปฏิบัติต่อเพื่อน ๆ ในกลุ่มเพศทางเลือกแบบไม่มีเงื่อนไขเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจาก สิริลักษณ์ (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์มลายูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” ที่กล่าวว่า มีกรณีที่ทางโรงเรียนได้รับรายงานว่ามีการรังแกกันในกลุ่มนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน แต่ทางโรงเรียนกลับนิ่งเฉยและไม่มีมาตรการการอบรมและกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนใด ๆ ที่ผ่านมาโรงเรียนไม่มีนโยบายป้องกันการกระทำ ความรุนแรงต่อนักเรียนที่ถูกมองว่าเป็นนักเรียนข้ามเพศเลย

เมื่อกล่าวถึงการแก้ปัญหาการรังแกในเด็กนักเรียนข้ามเพศว่าโรงเรียนต้องทำอะไร การแก้ปัญหาจริง ๆ แล้วต้องแก้รอบด้านและร่วมกันทุกฝ่าย เริ่มจากต้องสร้างความเข้าใจเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศและไม่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง โรงเรียนควรมีการจัดตั้งกลไกในการป้องกันและดูแลเรื่องความรุนแรง พัฒนาศักยภาพครู อาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียน ควรจัดตั้งระบบที่เป็นมิตรต่อการรักษาความลับ ตลอดจนควรมีพื้นที่ให้ครอบครัวและชุมชนได้พบปะกันเพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำเรื่องการรังแกในเด็กนักเรียนข้ามเพศ ในส่วนของระดับนโยบายพื้นที่การศึกษาเอง ต้องสร้างเครือข่ายครูผู้สอนให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและเกิดขึ้นจริงด้วย ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายป้องกันการรังแกอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งไม่มีโรงเรียนใดที่มีนโยบายป้องกันการรังแกคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ขณะที่ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูเองก็มองว่าไม่จำเป็นต้องมีนโยบายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลายโรงเรียนจะมีครูแนะแนวที่คอยให้การช่วยเหลือเป็นรายบุคคลแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งรังแกแต่นักเรียนที่ถูกรังแกแทบไม่ได้รับบริการความช่วยเหลือดังกล่าวนัก ซึ่งนักเรียนบางคนให้เหตุผลว่าเมื่อ

ตนแจ้งครูเกี่ยวกับการรังแกกลับถูกบอกว่าเป็นความผิดของตนเอง งานวิจัยในไทยหลายชิ้นที่ได้ศึกษาเรื่องการรังแกในเด็กนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ ต่างมีข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนว่า ควรกำหนดและบังคับใช้นโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการรังแก พร้อมทั้งกลไกที่ชัดเจนและครอบคลุมนักเรียนไม่ว่าจะมีเพศภาวะแบบใด รวมทั้งมีมาตรการการจัดการกับผู้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวโดยไม่เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศ-เพศวิถี และสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ ขณะที่ผู้กำหนดนโยบายก็ควรออกแบบนโยบายที่เอื้อให้โรงเรียนสามารถยืดหยุ่นกฎระเบียบข้อบังคับในการแต่งกาย หรือการไว้ทรงผมมากยิ่งขึ้นอีก ทั้งยังต้องมีการติดตามการบังคับใช้นโยบายด้วย ที่สำคัญในเบื้องต้นสิ่งที่จะช่วยกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศได้ ก็คือการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศ ยอมรับในความหลากหลายทางเพศ และปฏิบัติต่อเพื่อน ๆ ในกลุ่มเพศทางเลือกแบบไม่มีเงื่อนไข กรณีที่ได้รับรายงานว่ามีการรังแกนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ โรงเรียนก็ควรมีมาตรการอบรมและกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีนโยบายป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อนักเรียนที่ถูกมองว่าเป็นนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศเลย

การตีตราเชิงปัจเจกชน

การตีตราเชิงปัจเจกชน (individual stigma) หมายถึงความรู้สึกรังเกียจของบุคคลที่มีเกี่ยวกับตนเอง หรือความคิดความเชื่อที่บุคคลอื่นมีต่อเขาว่าเป็นอย่างไร ซึ่งอาจมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกในอนาคต ความรุนแรงที่เกิดจากการรังแกนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น สามารถเกิดได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่เว้นแม้แต่ “สถานศึกษา” หลายครั้งผู้คนมีภาพจำเรื่อง

ความรุนแรงที่เกิดกับตัวเอง อย่างไรก็ตามความรุนแรงที่เกิดจากการรังแกกันภายในสถานศึกษานั้นเป็นปัญหามากเช่นกัน เพียงแต่ไม่มีผู้ถูกกระทำออกมาเปิดเผยในสิ่งที่เจอมากนักเพราะหลายครั้งอาจถูกสังคมมองว่าไม่ใช่ปัญหา เป็นเพียงการกลั่นแกล้งกัน หยอกล้อกันระหว่างนักเรียน แต่ฝ่ายหนึ่งอาจได้รับผลกระทบมากถึงขนาดที่นำไปสู่การลาออกจากสถานศึกษาเพราะไม่สามารถทนต่อการถูกรังแกและฝังใจไม่กลับไปเรียนอีก รวมถึงอาจนำไปสู่โรคซึมเศร้า อันสามารถนำไปสู่ความตายได้ หากลองสังเกตจากข่าวสารหรือเว็บไซต์ต่าง ๆ จะพบว่า การรังแกมักจะเกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนช่วงอายุ 13-18 ปี หรือช่วงมัธยมศึกษาอาจเป็นเพราะว่าในช่วงเวลานี้เป็นวันที่เติบโตขึ้นแต่ก็มักมีความเปราะบางในตัวเอง นักเรียนในวัยนี้ต้องการการรับรู้คุณค่าของตัวเอง (self-esteem) อย่างยิ่ง เมื่อบางคนมีลักษณะเด่นที่ดูแตกต่าง อย่างการได้รับคำชมจากอาจารย์มากกว่าคนอื่น มีผลการเรียนที่ดีกว่า หรือแม้แต่มีเพศแตกต่างจากเพศกระแสหลัก เป็นเหตุให้บางคนต้องแสวงหาวิธีการแสดงอำนาจที่เหนือกว่าในด้านใดด้านหนึ่ง การกลั่นแกล้งจึงเป็นวิธีหนึ่ง รวมถึงเขายังต้องการให้กลุ่มเพื่อนหรือสังคมที่เขาใช้ชีวิตอยู่ส่วนใหญ่ยอมรับโดยเฉพาะสังคมของเราที่มีการรวมกลุ่มกันค่อนข้างสูง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะหากไม่ทำตามสิ่งที่คนส่วนใหญ่ทำเขาก็อาจจะเป็นผู้ถูกกระทำเสียเอง ทั้งนี้จากความหมายและรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนนำผลการศึกษาที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามประเด็นย่อย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านบรรทัดฐาน

โรงเรียนหรือสถานศึกษา นับว่าเป็นพื้นที่สำคัญที่จะช่วยยกระดับความคิดของผู้คนในสังคมให้หันมาเปิดใจยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น แต่ก็ขึ้นอยู่กับทางเลือกนำเสนอของโรงเรียนหรือสถานศึกษา

หากเลือกนำเสนอในด้านที่ดี ก็จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่หากเลือกนำเสนอในด้านลบเพียงด้านเดียว ก็อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยรวม และอาจนำไปสู่พฤติกรรมความรุนแรงในสังคมได้เช่นกัน ทั้งนี้โรงเรียนหรือสถานศึกษาในไทยถือว่ายังไม่เปิดกว้างในเรื่องบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นักเรียนกลุ่มนี้ยังไม่สามารถแสดงออกและแสดงตัวตนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อย่างอิสระ ขณะที่ในสังคมของการทำงาน บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังพอได้รับการยอมรับและมีโอกาสในการประกอบอาชีพอย่างกว้างขวางอยู่บ้าง ดังนั้นจึงดูเหมือนว่าสังคมให้การเปิดกว้างแต่ก็ยังคงต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการมีอยู่ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในทุกพื้นที่ของสังคม โดยเฉพาะในเรื่องการเคารพสิทธิส่วนบุคคล การยอมรับความต้องการและความเท่าเทียม

จากข้อมูลที่ค้นพบ เอกราช (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ ไกรวุฒิ (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์ม้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “เกย์” สะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลหรือข้อจำกัดในชีวิตต่อการเป็นคนข้ามเพศของนักเรียนเกย์นั้น ในสมัยก่อนสังคมในโรงเรียนปิดกั้นและไม่ยอมรับคนที่มีความหลากหลายทางเพศเลย แต่ในปัจจุบันเริ่มให้การยอมรับมากขึ้น แต่ยอมรับเฉพาะคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เรียกกันว่า “กะเทย” และ “ทอม” มากกว่า “เกย์” ซึ่งเกย์ส่วนใหญ่ในโรงเรียนจะไม่สามารถเปิดเผยตัวตนได้ เพราะมีหลายคนที่เปิดตัวแล้วมักจะถูกเหมารวมว่าเป็นกลุ่มเดียวกับกะเทย กลุ่มนักเรียนเกย์ที่กล้าเปิดเผยตนเองมักจะถูกล้อเลียนและถูกกล่าวถึงมากยิ่งขึ้น และถูกนำเสนอในบางมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเพศสัมพันธ์ เช่น “สายเหลือง” เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาจากคำเรียกนี้แล้ว ทำให้นักถึงการมีเพศสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ดังนั้น ความท้าทายและผลกระทบของการตีตราที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญอยู่นั้น นักเรียนกลุ่มนี้จะไม่นำเรื่องดังกล่าวไปบอกกับครูผู้ดูแลหอพักหรือครูผู้สอนเลย แต่นักเรียนกลุ่มนี้เลือกทนกับการถูกรังแก และไม่สามารถเล่าให้ผู้ปกครองฟังได้ ซึ่งผู้ปกครองของนักเรียนข้ามเพศบางคนไม่สามารถยอมรับที่มีลูกเป็นแบบนี้ได้ โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “เกย์” และ “กะเทย” ครอบครัวมักจะปลุกฝังในเรื่องหน้าที่ของลูกผู้ชายที่จะต้องมีความรอบคอบและมีทายาทสืบสกุลมาโดยตลอด นักเรียนกลุ่มนี้บางรายยอมรับว่าชุมชนของตนยังมีคนที่ไม่ยอมรับคนที่มีความหลากหลายทางเพศอยู่จำนวนมาก ดังนั้นปัญหาสำคัญของการเป็นคนที่มีความหลากหลายทางเพศก็คือไม่กล้าเปิดเผยตัวเอง เพราะกลัวพ่อแม่เสียใจและกลัวเสียชื่อเสียง ทำให้เห็นว่าเกย์และกะเทยในหมู่บ้านบางคนต้องแต่งงานกับผู้หญิง เมื่อเกิดเหตุการณ์แบบนี้บ่อย ๆ นักเรียนกลุ่มนี้จึงเกิดความเครียดและซึมเศร้า ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่อยากมาเรียน เกิดความไม่ชอบในการเรียนวิชาพลศึกษา จนนำไปสู่การคิดย้ายโรงเรียน และในช่วงปิดเทอมนักเรียนเหล่านี้ก็ไม่กล้าที่จะกลับบ้าน แต่จะหาข้ออ้างเพื่ออยู่ในตัวเมืองต่อเพื่อรอการเปิดเทอมในภาคเรียนต่อไป เช่น สมัครงานเป็นเด็กเสิร์ฟตามร้านหมูกระทะ หรือร้านคาราโอเกะเฉพาะของกลุ่มเกย์ กะเทย ซึ่งมองว่าเป็นการหารายได้พิเศษในช่วงปิดเทอม อีกทั้งจะได้ไม่ต้องคอยทนกับความอับอายที่ถูกเพื่อนในหมู่บ้านล้อเลียนเรื่องความหลากหลายทางเพศของตนเอง และคนในครอบครัวจะได้ไม่ต้องพลอยรู้สึกอับอายกับเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ได้อธิบายถึงสถานการณ์การตีตราคนข้ามเพศในพื้นที่ศึกษา พร้อมก็นำเสนอการวิเคราะห์ลักษณะการเกิดการตีตราทางเพศภาวะในโรงเรียน ความท้าทายและผลกระทบของการตีตราที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญ จะเห็นได้ว่าบ่อยครั้งการพูดคุยเล่น ๆ ในวงสนทนาของกลุ่ม

เพื่อนนักเรียน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อคลายเครียดและเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น หากแต่บางคำพูดยังรวมไปถึงการพูดจาสื่อเสียดยะเย้ยถากถาง เกิดเป็นบาดแผลในใจที่ได้ยินได้ฟังซ้ำ ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนข้ามเพศเหล่านี้เกิดปมทางด้านจิตใจ และส่งผลให้รู้สึกโดดเดี่ยว ไร้ค่าบางรายถึงกับแก้ปัญหาด้วยการทำร้ายตัวเองไปเลยก็มี หลายคนไม่เคยตระหนักหรือเห็นว่าการพูดจาที่เล่นทีจริงจะเป็นการทำร้ายจิตใจของนักเรียนข้ามเพศ เมื่อคนพูดเห็นเป็นแค่เรื่องสนุก แต่แท้จริงแล้วคำพูดเหล่านั้นจะถูกจัดเก็บไว้ในสมอง ซึ่งเป็นส่วนที่เก็บความทรงจำในระยะยาว และความทรงจำเหล่านี้เองที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตต่อไป ถ้าหากนักเรียนข้ามเพศได้รับแต่ข้อมูลเชิงลบแบบเดิมซ้ำ ๆ เช่น โดนเพื่อนประณามว่าเป็นคนที่วิปริตผิดเพศ รวมถึงการถูกจำกัดการเข้าถึงทรัพยากรบางประเภท บุคคลเหล่านี้มักจะรู้สึกโดดเดี่ยว ไร้คุณค่า และไม่อยากมีชีวิตอยู่ต่อไป ในทางกลับกันหากนักเรียนข้ามเพศได้อยู่ในโรงเรียนหรือสังคมข้างนอกที่ให้การยอมรับตัวตนที่แท้จริง ก็จะเป็นการสร้างกำลังใจและความภาคภูมิใจให้กับตนเองได้อีกด้วย ดังนั้นอาจพูดได้ว่านักเรียนข้ามเพศไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือสังคมนอกโรงเรียน จะสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างปกติทั่วไป จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสังคมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ครูผู้สอน หรือแม้กระทั่งคนในหมู่บ้านเดียวกันให้เปิดใจยอมรับและให้โอกาสนักเรียนข้ามเพศในการแสดงออกถึงตัวตน ได้แต่งตัวตามแบบที่ชอบ ทำงานที่ตัวเองถนัด และที่สำคัญที่สุดคือ สังคมจะต้องไม่กีดกันหรือประณามรูปแบบความรักของชายรักชาย หรือหญิงรักหญิง เพราะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดทฤษฎีและอุดมการณ์ทางสังคม ไม่ใช่เกิดขึ้นลอย ๆ หรือมีอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตีตรานั้นจะขึ้นอยู่กับอำนาจทางสังคมซึ่งเป็นการใช้อำนาจในการตีตรา ในบางครั้งบทบาทของ

อำนาจก็เป็นสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน อย่างเช่นความพิการทางสังคม ความหมายและความเข้าใจที่มีต่อความบกพร่องทั้งทางร่างกายและสติปัญญานั้น ได้ถูกนำเสนอออกมาในสังคมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมใดมาช้านานแล้ว ความพิการไม่ว่าจะผ่านมุมมองทางศาสนา ที่เชื่อว่าเป็นเรื่องของเวรกรรม หรือเป็นความแปลกประหลาดและความโชคร้ายต่าง ๆ นานา ล้วนแล้วแต่วางอยู่บนพื้นฐานที่ขาดซึ่งการเคารพความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน (กิตติวิทย์ เดชชวนากร, 2563)

ด้านนโยบาย

จากเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดความรุนแรงในสถานศึกษา อาจเกิดขึ้นจากการกีดกัน เห็นคนอื่นด้อยกว่าตน ความสนุก ความศรัทธาในตนเอง สภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรง ประกอบกับการที่โรงเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญช่วยเหลือ หรือบางกรณีทางโรงเรียนกลับโกล่เกลี่ยให้มีการยอมความหรือจบเรื่องกันไปมากกว่าช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งนี้ปัญหาเรื่องความรุนแรง โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งกันในสถานศึกษานั้นยังไม่ค่อยได้รับการแก้ปัญหาอย่างจริงจังมาจนถึงทุกวันนี้ ในบางสถาบันเมื่อเกิดเรื่องกลับปกปิดเรื่องราวมากกว่าที่จะตีแผ่เพราะเป็นห่วงเรื่องชื่อเสียงของสถาบัน รวมทั้งความกลัวของผู้ถูกกลั่นแกล้งเอง จนไม่กล้าบอกคนอื่น และเลือกที่จะเก็บปัญหาเหล่านั้นไว้คนเดียวจนนำไปสู่การโดนทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่อง เป็นโรคซึมเศร้าจนอาจถึงขั้นตัดสินใจจบชีวิตตัวเองลง แต่ที่น่าเศร้าใจไปกว่านั้นคือผู้กระทำการกลั่นแกล้งนั้นเป็นเรื่องปกติ

เหตุที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่กล้าตัดสินใจเปิดเผยตัวตนนั้น เพราะกลัวสังคมไทยยังไม่ทำความเข้าใจคนที่มีความหลากหลายทางเพศให้ครบทุกด้าน ซึ่งแน่นอนว่าไม่ใช่ทุกคนหรือทุกครอบครัวที่จะยอมรับเพศภาวะอย่างนี้ได้ แต่ก็มีสื่อบางสำนักหรือนักวิทยุสมัครเล่นนำข่าวเรื่องคนที่มีความ

หลากหลายทางเพศมาเขียนมาอ่าน บางทีก็พาดหัวข่าวเกินเหตุจนนำไปสู่คำพูดล้อเลียนเป็นเรื่องเหยียดเพศกันไปต่าง ๆ นานา เช่น สายเหลือง ตำนานรักชุดทอง สายงานวิปริตผิดเพศ แม้กระทั่งชื่อที่ใช้เรียกกันติดล้นติดปากอย่าง ตืด เกย์ กะเทย ทอม ดี คนบางกลุ่มยังมองว่าเป็นคำที่คิดขึ้นมาเพื่อใช้ดูถูกพฤติกรรมของคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งเทียบได้กับกรณีที่บุคคลมักเอาปมด้อยมาเรียกกันแทนชื่อเรียกจริง ซึ่งล้วนแต่เป็นชื่อเรียกที่เจ้าตัวเองไม่ได้พึงพอใจเลย (กลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท, 2558)

จากข้อมูลที่ค้นพบ เจษฎา (นามสมมติ) นักเรียนชาติพันธุ์ม้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “เกย์” ได้กล่าวว่าตนเองต้องเผชิญกับการตีตราหลายรูปแบบ หากนำเรื่องดังกล่าวไปบอกกับครูผู้ดูแลหอพักหรือครูผู้สอนก็ไม่มีมาตรการที่เป็นบทยกโทษกับคนที่เป็นผู้กระทำเลย พวกเขาจึงเลือกที่จะต้องทนกับการถูกรังแกดังกล่าว เห็นได้ว่านักเรียนข้ามเพศต้องอยู่ในสังคมที่ความรุนแรงถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ (normalization) จนกลายเป็นวัฒนธรรมครอบงำที่มีความน่ากลัว เพราะนอกจากสังคม ซึ่งหมายถึงปัจเจกบุคคลและสถาบันทางสังคม จะไม่ตระหนักว่านี่คือความรุนแรงแล้ว ยังมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนความรุนแรงอีกด้วย นอกจากนั้นนักเรียนข้ามเพศหลายคนยังถูกล้อเลียนเรื่องพูดไม่ชัด ด้วยอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง ส่งผลให้เกิดอาการหวาดกลัวที่จะต้องพูดในที่สาธารณะ มากไปกว่านั้นครูในโรงเรียนเองก็ไม่ได้มีความเข้าใจที่จะปกป้องนักเรียนข้ามเพศจึงทำได้แค่ต้องอดทนกับความรุนแรงอย่างไม่มีทางออกอยู่อย่างนั้น

แน่นอนว่า แม้สังคมไทยจะเปิดกว้างกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่การเปิดกว้างนั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเท่าเทียมกับคนทั่วไป หรือได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประชาชนคนอื่น ๆ นอกจากนั้นคนบางส่วนในสังคมยังเห็นว่า กลุ่มคน

เหล่านี้มีความผิดปกติและต้องได้รับการแก้ไข บางคนมีความรู้ความสามารถสามารถทำประโยชน์มากมายให้กับประเทศชาติ แต่กลับต้องทนถูกหยามเหยียดเนื่องจากเพศภาวะของตน ในมุมมองของต่างชาติเอง ประเทศไทยถูกมองและเข้าใจมาตลอดว่าสังคมไทยคือสวรรค์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ในแง่ที่ไทยเป็นสังคมซึ่งเปิดกว้างและให้การยอมรับต่อการดำรงอยู่ในพื้นที่สาธารณะของผู้มีความหลากหลายทางเพศค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอื่น ๆ ในทวีปเอเชียด้วยกัน เพราะอย่างน้อยสังคมไทยก็ไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้การรักเพศเดียวกันเป็นความผิดที่ต้องได้รับการลงโทษ หรืออย่างน้อยการเป็นคนรักเพศเดียวกันในสังคมไทยก็ไม่ได้ถูกกระทำความรุนแรงทางกายภาพจากคนในสังคมอย่างโจ่งแจ้ง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับบางสังคมที่กำหนดบทลงโทษรุนแรงในการเป็นคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งมักเชื่อมโยงกับข้อห้ามทางศาสนาที่เคร่งครัด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ถ้าดูผิวเผินแล้วก็เหมือนสังคมไทยจะเปิดกว้างยอมรับความหลากหลายทางเพศ แต่แท้ที่จริงแล้วการดำรงอยู่ของประโยคดังกล่าวนี้ในสังคมไทยกลับเป็นสิ่งที่สะท้อนอย่างชัดเจนว่าเราไม่ได้นับหรือให้คุณค่ากับคนที่มีความหลากหลายทางเพศว่ามีความเสมอภาคเท่าเทียมกับเพศชายและเพศหญิงเลยต่างหาก ประโยคเช่นนี้เป็นสิ่งตอกย้ำว่าสังคมไทยคิดและปฏิบัติกับเพศทางเลือกด้วยบรรทัดฐานที่แตกต่างออกไปจากเพศชายและหญิงอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามามีอิทธิพลในแทบทุกด้านและกลายเป็นอุดมการณ์สำคัญ จนมีการจัดสรรปันส่วนหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน ผู้ชายควรเป็นผู้นำและผู้หญิงควรเป็นผู้สนับสนุน บทบาทของชายหญิงคือการเป็นสามีภรรยาสืบวงศ์ตระกูลและมีลูกหลาน เรื่องของเพศทางเลือกจึงไม่ได้อยู่ในกรอบคิดหลักและกลายเป็นอื่นในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แถมแนวคิดนี้ยัง

ฝังรากลึกอยู่ในวิถีคิดของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อย่างแนบแน่น หรือแม้แต่การเข้ามาของศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ คริสต์ศาสนิกชนในกลุ่มชาติพันธุ์มีการเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ตามคำสอนของคริสต์ศาสนาถือว่าการหลั่งสุจินออกช่องคลอดของเพศหญิงนั้นเป็นบาป (หรินวิทย์ กนกศิลป์ธรรม, 2556) ดังนั้นการมีเพศสัมพันธ์ทางอื่นจึงเป็นสิ่งไม่ควร และการร่วมเพศของเพศทางเลือกก็เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ปัจจุบันกลุ่มเพศทางเลือกที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จึงยังต้องเผชิญหน้ากับการต่อต้านความเชื่อที่ทำลายวัฒนธรรมเก่าก่อน และทำให้กลุ่มเพศทางเลือกในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นคนชายขอบของสังคมมาเรื่อย ๆ

ดังนั้นแล้วหากสังคมไทยต้องการจะเป็นสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับรสนิยมทางเพศที่แตกต่างกันหลากหลายของคนอย่างแท้จริง เราต้องยอมรับการเลือกของเขาวามีความเท่าเทียมเหมือนกับรสนิยมแบบรักต่างเพศระหว่างชายและหญิง โดยไม่ต้องไปพยายามกำหนดว่าเขาจะต้องเป็นคนที่มีศีลธรรมแบบใดศาสนาใด ชาติพันธุ์ใด เป็นคนดีแค่ไหน หรือต้องเป็นคนที่มีประสบความสำเร็จทางการศึกษาหรืออาชีพเสียก่อนจึงจะสามารถเลือกเพศของตนเองได้ สังคมไทยควรทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องนี้ ซึ่งยังมีอีกหลายเรื่องที่ต้องทำ รวมถึงการนำกฎหมายไปใช้ และสนับสนุนให้คนที่มีความหลากหลายทางเพศได้ถูกรวมเป็นหนึ่งเดียวกับสังคมทั่วทั้งประเทศ หากปรับปรุงการตระหนักรู้ของคนทั่วไปในเรื่องนี้ได้แล้วนั้น นโยบายและโครงการของภาครัฐก็จะช่วยปกป้องและรวมบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั้งที่โรงเรียน ที่ทำงาน และเรื่องอื่น ๆ ในชีวิต ผลดีที่จะได้รับตามมาก็คือ กำลังแรงงานที่มีการศึกษาดีขึ้นและมีผลการทำงานที่ดีกว่าเดิม นอกจากนี้ยังทำให้สังคมทั้งหมดมีความสุขและดีกว่าที่เคยเป็นมาและที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

unasu

จากข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์การตีตราทางเพศของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน และทำความเข้าใจถึงลักษณะการเกิดการตีตราทางเพศภาวะในโรงเรียน รวมถึงทราบถึงความท้าทายและผลกระทบที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญกับการถูกตีตรา ซึ่งอธิบายโดยเชื่อมโยงกับระดับของการตีตราในระดับของแนวทางการกำหนดเพศภาวะตามแนวคิดของ Link & Phelan (1999) นั่นคือ การตีตราเชิงโครงสร้าง การตีตราเชิงปฏิสัมพันธ์ และการตีตราเชิงปัจเจกชน โดยการตีตราทุกระดับนั้นครอบคลุมในส่วนของบรรทัดฐานและนโยบาย ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนข้ามเพศเหล่านี้ต้องอดทนกับการถูกแบ่งแยก รังแก เพราะอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างพวกเขารู้สึกถึงการไม่เปิดรับจากคนในสังคมโรงเรียน ทั้งโดยการใช้คำพูด และการถูกทำให้เป็นตัวตลก พวกเขาไม่ได้เข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศนัก แต่มีความสงสัยว่าเหตุใดพวกเขาจึงตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้ง ความรู้สึกที่ว่าโรงเรียนไม่ได้เป็นที่ที่เหมาะสมสำหรับพวกเขา ยังส่งผลกระทบในเรื่องการเรียนด้วย ทุกครั้งที่ถูกรังแกไม่ว่าจะในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม พวกเขาอยากพาตัวเองออกจากสังคมนี้ทันที เพราะยังถูกรังแกก็รู้สึกตัวว่าเป็น “แกะดำ” ของสังคมในโรงเรียนนี้เป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังพบว่า การถูกตีตราทางเพศทำให้กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องตกอยู่ในสภาพที่ไร้ซึ่งอำนาจในการเลือกและตัดสินใจเรื่องเพศของตนเอง กลุ่มนักเรียนข้ามเพศถูกผลักดันกลายเป็นคนชายขอบ เพียงแค่พฤติกรรมทางเพศไม่เป็นไปตามแบบแผนของคนส่วนใหญ่ในสังคม การตีตราและเลือกปฏิบัติดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิทางเพศซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับเพศและบทบาททางเพศ นอกจากเรื่องเพศที่เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดการตีตราในกลุ่มนักเรียน

ข้ามเพศแล้ว ประเด็นอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชาติพันธุ์และความพิการ ยังเป็นประเด็นที่ทำให้มองคนข้ามเพศด้วยอคติที่กดทับ เป็นอคติที่กดทับด้วยความไม่เท่าเทียมกันของสังคม และอคติของสังคมที่ถูกประกอบสร้างให้เป็นคนข้ามเพศที่เป็นชาติพันธุ์และมีความพิการเป็นคนที่ด้อยกว่าเพศภาวะอื่น ๆ สิ่งดังกล่าวนี้กลายเป็นเรื่องสนุกสนานในกลุ่มผู้กระทำที่เปรียบกับการใช้เท้าข้างหนึ่งกดทับเพศวิถีของคนข้ามเพศให้เป็นเพศนอกกรอบของสังคม ในขณะที่เท้าอีกข้างหนึ่งได้กดทับความต่างทางชาติพันธุ์และความพิการ จึงก่อให้เกิด “การตีตราทับซ้อน” ที่เกิดจากการถูกกดทับด้วยการไม่ยอมรับของสังคมและบรรทัดฐานที่สังคมตั้งไว้

การตีตราทับซ้อน (double stigma) คือการตีตราที่เกิดจากการที่สังคมไม่เห็นด้วยกับลักษณะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือความเชื่อของบุคคลหรือกลุ่มคนซึ่งขัดกับวัฒนธรรมหรือแบบแผนที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป การตีตรายังนำไปสู่การถูกมองข้ามหรือแบ่งแยก ซึ่งหมายความว่าลักษณะหรือความเชื่อของบุคคลหรือกลุ่มคนทำให้เขาเหล่านั้นถูกแบ่งแยกหรือกีดกันออกไปจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือได้รับโอกาสที่ไม่เท่าเทียมในด้านการศึกษา บริการด้านสุขภาพ หรือต้องอาศัยในชุมชนที่ไม่น่าอยู่ เป็นต้น ซึ่ง มูลนิธิแพธทูเฮลท์ (2562) องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสาธารณสุขประโยชน์ ที่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ สถานศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน เสริมสร้างศักยภาพความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีและวิชาการสาธารณสุข เพื่อพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ได้อธิบายถึงรูปแบบของการตีตราว่ามีอยู่ด้วยกัน 4 รูปแบบ และหนึ่งในสี่รูปแบบนั้นคือ การตีตราเนื่องจากลักษณะเฉพาะหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สังคมส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ เช่น การเป็นอาชญากร ขาบริการทางเพศ รักเพศเดียวกัน คนข้ามเพศ หรือติดยาเสพติด เป็นต้น

ข้อค้นพบของผู้วิจัยชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์การตีตราทางเพศของนักเรียนข้ามเพศ ลักษณะการเกิดการตีตรา รวมถึงความท้าทาย และผลกระทบที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญกับการถูกตีตราในโรงเรียนนั้น ยกตัวอย่างเช่นในเรื่องของความเป็นชาติพันธุ์ นักเรียนข้ามเพศที่เข้าร่วมการวิจัย มีทั้งนักเรียนที่เป็นชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์ลาหู่ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และชาติพันธุ์มลายู นักเรียนข้ามเพศมักถูกล้อเลียนด้วยคำพูดถึงการเป็นคนข้ามเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนข้ามเพศกะเหรี่ยงที่ถูกล้อเลียน โดยการนำเอาความเป็นชาติพันธุ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการล้อเลียนถากถางถึงการเป็นกะเหรี่ยงด้วย เมื่อกลับบ้านในช่วงปิดภาคเรียน กลุ่มนักเรียนกะเหรี่ยงจะรู้สึกอึดอัดที่ต้องเผชิญหน้ากับพ่อแม่ พี่ชาย น้องชาย เขารู้สึกว่าตัวเองแปลกไปจากคนอื่นในครอบครัว รู้สึกกดดันและต้องเก็บกดเอาไว้ พอออกนอกบ้าน สังคมเพื่อนบ้านก็ล้อเลียน พอเปิดภาคเรียนต้องกลับเข้ามาใช้ชีวิตในโรงเรียน สังคมเพื่อนในโรงเรียนก็ล้อว่าเป็น “อิตูตแม้ว” “อิตูตกะเหรี่ยง” ยิ่งทำให้ตนเองรู้สึกว่าการเป็นแบบนี้มันเป็นสิ่งผิดตลอดมา ผิดต่อพ่อแม่ ส่งผลทำให้รู้สึกที่ไม่รักตัวเองและไม่อยากจะทำอะไรอยู่ในระบบของสังคมใด ๆ เลย การถูกล้อเลียนด้วยคำพูดล้อเลียนต่าง ๆ ดังกล่าวที่มักจะนำเอาชาติพันธุ์ของนักเรียนข้ามเพศมาล้อเลียน ส่วนใหญ่บุคคลที่มาล้อเลียนมักจะเป็นรุ่นน้อง เพื่อน และรุ่นพี่ที่ต่างชาติพันธุ์กับตน บ่อยครั้งนักเรียนข้ามเพศมักจะถูกด่าทอโดยไม่มีสาเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรือนนอนหอพักและห้องเรียน จึงทำให้นักเรียนข้ามเพศรู้สึกว่าตนเองตกอยู่ในสถานะถูกดูแคลน ด่าทอ ด้วยเหตุแห่งเพศที่แตกต่างจากเพศกระแสหลักเท่านั้น

แม้กระทั่งความบกพร่องทางร่างกายเองก็ส่งผลต่อการถูกตีตราทับซ้อนในกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ เช่น นักเรียนกะเหรี่ยงรายหนึ่งที่มีความบกพร่องที่เกิดจากการสูญเสียนิ้วมือไปสามนิ้วด้านซ้ายมือ มักจะถูกล้อเลียนว่า “อิตูตนิ้วกุด” “กะเหรี่ยงเอเลี่ยน” คำล้อเลียนเหล่านี้ถือว่าการตีตราทับซ้อนอย่างมาก

ยิ่งบางครั้งการล้อเลียนมาพร้อมกับการดูถูกอย่างเช่น “พิการแล้วยังเป็นกะเทยอีก...อุบาทว์!” หลายครั้งเขาก็ตั้งคำถามกับตัวเองว่า คนพิการไม่ใช่คนหรือยังไ้ คุณค่าในมนุษย์ทุกคนมีเท่ากัน แต่พอเป็นคนพิการและยังเป็นกะเทย ทำไมทุกอย่างดูต้อยต่ำลงไปหมดเลย มันเป็นการล้อเลียนกลั่นแกล้งที่โหดร้ายบอบช้ำ และตีตราซ้ำลงไปอีก เมื่อคนพิการคนนั้นเป็นคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับเวทีเสวนาของทางสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย สำนักงานองค์การคนพิการสากลประจำภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Disabled Peoples' International Asia-Pacific Region: DPI-AP) สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา (Gender and Development Research Institute) โดยได้รับทุนจากกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาผ่านมูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) ได้เสวนาในเรื่องของการต่อต้านการกลั่นแกล้งการล้อเลียนและข่มเหงในที่สาธารณะต่อสตรี คนพิการ และคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ในวันที่ 25 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมพูลแมน คิงเพาเวอร์ กรุงเทพมหานคร จะเห็นว่าการถูกกลั่นแกล้ง ล้อเลียน ข่มเหง เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในโซเชียลมีเดีย โดยมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อความเป็นมนุษย์ในทุกมิติของคนพิการ สตรี และคนที่มีความหลากหลายทางเพศ อย่างในกรณีของ มงคล ปิ่นแก้ว เธอได้แชร์ประสบการณ์ของการเป็นคนพิการและเป็นกะเทยว่าในสมัยเด็ก ๆ จะต้องทนกับการถูกคนแถวบ้านต่อว่าต่อขานและล้อเลียนอยู่เสมอด้วยคำพูดที่ว่า “ดูสิ! พิการแล้วยังเป็นกะเทยอีก” แต่พอโตขึ้นมาหน่อยเธอจะได้ยินคำว่า “พิการแล้วยังซี้กิน ทำไมไม่เก็บเงิน ไม่เจียมตัว” เธอจะต้องพบและทนกับการดูถูก การคุกคามทางวาจา ทำให้เธอรู้สึกโดดเดี่ยว และพยายามทำตัวให้ออกห่างจากสังคม ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นทำให้เธออึดอัดและก็รู้สึกไม่ปลอดภัยกับการที่ตนเองเป็นคนพิการและเป็นกะเทย

การตีตราทับซ้อนดังกล่าว หากพูดถึงชีวิตในรั้วโรงเรียนถือว่าเป็นฝันร้ายอย่างมากสำหรับกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่มีเพศภาวะไม่ตรงกับกายภาพ และโหดร้ายพิเศษขึ้นไปอีกสำหรับนักเรียนข้ามเพศที่มีความพิการหรือมีชาติพันธุ์ต่างจากเพื่อนคนอื่นในโรงเรียน ซึ่งจะตกเป็นเหยื่อชั้นดีของการรังแกในรูปแบบต่าง ๆ การตีตราทับซ้อนดังกล่าวนั้นเป็นการลดทอนบุคคลที่ถูกรังแกไม่ว่าจะในรูปแบบทางวาจา ทางกาย และทางเพศล้วนแล้วแต่ทำให้กลายเป็นตัวตลก และเมื่อตกเป็นตัวตลกของเพื่อน ๆ ในโรงเรียนไปแล้ว นักเรียนข้ามเพศผู้ที่เป็ฝ่ายถูกระงการก็จะสูญเสียความเป็นตัวตนบางอย่างไป เช่น การตั้งฉายาล้อเลียนให้กับคนข้ามเพศ ก็เพื่อสร้างตัวตนใหม่ในสายตาของผู้กระทำให้กับผู้ถูกระงการไม่ว่าก่อนหน้านี้คนนั้นจะถูกเรียกมาอย่างไร แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้กระทำแล้วผู้ถูกระงการจะต้องเป็นตัวตนใหม่ตามที่ผู้กระทำเรียกขาน การรังแกในรูปแบบนี้ถือว่าเป็นการกดอีกฝ่ายที่เป็นผู้ถูกระงการให้ลงต่ำกว่า และเพื่อแสดงอำนาจที่เหนือกว่าของการเป็นผู้กระทำ ดังนั้นแล้วการรังแกไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตามจึงไม่ใช่เรื่องสนุกของกลุ่มนักเรียนข้ามเพศสักเท่าไร เพราะสำหรับกลุ่มนักเรียนข้ามเพศแล้ว การรังแกในลักษณะต่าง ๆ จะตามหลอกหลอนนักเรียนข้ามเพศที่เป็นผู้ถูกระงการไปนานแสนนาน การรังแกดังกล่าวจะส่งผลไปยังจิตใจของนักเรียนข้ามเพศซ้ำแล้วซ้ำเล่า การรังแกทุกรูปแบบจึงไม่ควรเป็นเรื่องของการล้อเล่น เพราะทุกคนในฐานะปัจเจกชนควรมีสิทธิในการแสดงออกเต็มที่ว่าตนเองไม่ต้องการถูกรังแกอีกต่อไป และสิทธินั้นต้องได้รับการเคารพจากคนรอบข้างด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมสุขภาพจิต. (2561). *อึ้ง!! เด็กไทยรังแกกันเอง ติดอันดับ 2 รองจากญี่ปุ่น*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27511>
- กิตติวิทย์ เดชชนนากร. (2563). *การตีตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศในเชียงใหม่*. (หลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- คอลัมน์คุยเรื่องเพศกับพระชาย. (2556). *ข้อควรปฏิบัติเมื่อมีลูกศิษย์เป็นกะเทย*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.teenpath.net/content.asp?ID=17653#.YbmbXGhBzIU>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *เพศที่สามกับสังคมไทย สื่อสร้างสรรค์หรือทำลายภาพลักษณ์*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27511>
- นิภาพร ทับหุ่น. (2556). *อย่า “รังแก” ฉั่น*. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2562, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/550542>
- บีบีซีนิวส์ไทย. (2561). *กรณีรังแกเด็ก 8 ขวบ: ไทยมีการรังแกกันในโรงเรียนสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-45837661>

- พนม เกตุมาน. (2550). *พัฒนาการทางเพศและปัญหาทางเพศในเด็กและวัยรุ่น*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2562, จาก https://www.psychlin.co.th/new_page_76.htm
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). *การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา: รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มูลนิธิแพथทูเฮลท์. (2562). *สพฐ. จับมือแพथทูเฮลท์ ร่วมด้วย สสส. ขับเคลื่อนครูเพศวิถีศึกษาแบบออนไลน์ เพื่อสร้างสรรคนักเรียนคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2563, จาก <https://startup.path2health.or.th/3231>
- รวีวรรณ รักถิ่นกำเนิด. (2558). *นักเรียน LGBT ถูกรังแก แรงถึงแกล้งข่มขืน บางคนคิดฆ่าตัวตาย-ครูมองแค่เด็กเล่นกัน*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2563, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2015/03/scoop/5710>
- วอยซ์ออนไลน์. (2558). *‘ตุ๊ด เกย์ กะเทย ทอม ดี’ เรียกร้องอะไรไม่เหยียดเพศ?* สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2562, จาก <https://www.voicetv.co.th/read/156477>
- วิจิตร ว่องวาริทิพย์. (2559). *ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย: บทวิเคราะห์แบบเรียนสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ.
- สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย. (2561). *กลั่นแกล้งล้อเลียน ในโลกคนพิการที่มีความหลากหลายทางเพศ*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2562, จาก https://waymagazine.org/bullying_disable_lgbtq/

- สปริงนิวส์. (2561). สกอตแลนด์จะเป็นประเทศแรกที่บรรจุหลักสูตร LGBT. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2562, จาก <https://www.springnews.co.th/news/380552>
- สหพันธ์สภาภาษาและสภาสียวงเดือนแดงระหว่างประเทศ. (2560). เพศภาวะและความหลากหลาย [เอกสารนำเสนอ]. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.rcrc-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2018/01/Thai-Red-Cross_SSD-training_GD-handouts-1.pdf
- หริณวิทย์ กนกศิลปธรรม. (2556). ความหลากหลายทางเพศในมุมมองของจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์และพุทธศาสนา. *วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 35(2), 101-122.

ภาษาอังกฤษ

- Addington, L. A. (2017). What is the effect of being bullied?: Comparing direct harms of bullying experienced by LGB and non-LGB students. *Journal of Family Strengths*, 17(2), 1-18. Retrieved May 21, 2019, from <https://digitalcommons.library.tmc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1356&context=jfs>
- Link B. G, Cullen F. T., Frank J., & Wozniak J. F. (1987). The social rejection of former mental patients: Understanding why labels matter. *American Journal of Sociology*, 92(6), 1461-1500.

- Link, B. G., & Phelan, J. C. (1999). *Labeling and stigma*. In C. S. Aneshensel & J. C. Phelan (Eds.), *Handbook of sociology of mental health* (pp. 481-494). Kluwer Academic Publishers.
- World Bank. (2013). *Inclusion matters: The foundation for shared prosperity*. Washington, DC: World Bank. Retrieved May 21, 2019, from https://www.shareweb.ch/site/DDLGN/Documents/InclusionMatters_AdvanceEdition.pdf
- World Health Organization. (1978). *Mental disorders: Glossary and guide to their classification accordance with the ninety revision of diseases*. Geneva: World Health Organization. Retrieved May 21, 2019, from <https://iris.paho.org/handle/10665.2/44707?show=full>

